

Grau en Economia

Títol: Anàlisi del model de finançament autonòmic de règim comú actual (2009): Punts febles i línies de reforma.

Autoria: Vinyet Nicolau Roig

Tutoria: Núria Bosch Roca

Departament: Departament d'Economia. Secció d'Economia Política, Economia Pública i Economia Espanyola

Curs acadèmic: 2023-2024

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat d'Economia
i Empresa

Resum

En aquest treball em dispo a analitzar el model de finançament autonòmic actual (2009) per tal d'entendre si és l'adequat o si bé mereix una certa remodelització. Per fer-ho, s'adopta una visió federalista, tot posant èmfasi en alguns dels principis del federalisme fiscal els quals tant el sistema espanyol com qualsevol altre sistema descentralitzat d'arreu del món ha de donar resposta. Tot seguit d'exposar el funcionament del model autonòmic, s'incideix en els diversos problemes detectats, els quals orbiten sobre la poca cultura federal espanyola. Pel que, a continuació, s'hi exposen diverses línies de reforma, com una major aposta pel federalisme fiscal, una major asimetria en l'Estat autonòmic o una major optimització de la distribució de recursos, entre d'altres. Finalment, es conclou amb els motius que corroboren l'inoportú model de finançament autonòmic.

Paraules clau

Federalisme fiscal	Transferències
Sistema de finançament autonòmic	Anivellament parcial
Cistella d'impostos	Actualització i seguiment del model

Analysis of the current Autonomous Community funding system (2009): Weak points and remodeling suggestions.

Abstract

In this paper we are willing to analyse the current regional funding model (2009) to understand if it is adequate or if it deserves to be remodelled. To reach this goal, we assume a federalist vision, emphasizing to some of the principles of fiscal federalism which both the Spanish system and any other decentralised system of money transfer must meet. After explaining the functioning of the autonomous community funding model, the paper focuses on the different problems detected which are related to the scarce Spanish federal culture. Therefore, some lines of reform are set out, such as a greater commitment to a fiscal federalism, an increased asymmetry in the autonomous state or a better optimisation of the resource's distribution, among others. Finally, it concludes with the reasons that corroborate the inappropriateness of the autonomous community funding model.

Key words

Fiscal federalism	Transfers
Autonomous Community funding system	Partial balance
Taxes	Update of the funding model

ÍNDEX

I.	INTRODUCCIÓ.....	5
II.	PRINCIPIS DEL FEDERALISME FISCAL.....	7
2.1.	Equitat vertical	7
2.2.	Autonomia financera i fiscal	8
2.3.	Equitat horitzontal	9
2.4.	Coordinació intergovernamental.....	10
III.	FUNCIONAMENT DEL MODEL DE FINANÇAMENT AUTONÒMIC DEL 2009	12
3.1.	Constitució del model.....	12
3.2.	Cistella de tributs.....	12
3.2.1.	Tributs cedits	12
3.2.2.	Tributs propis.....	14
3.3.	El mecanisme d'anivellament	14
3.4.	Els fons d'ajustament	17
3.4.1.	Fons de Suficiència Global.....	17
3.4.2.	Fons de Convergència.....	17
3.5.	Mecanismes de seguiment.....	19
IV.	IDENTIFICACIÓ DE PROBLEMES.....	20
4.1.	Inequitat vertical.....	20
4.2.	Autonomia tributaria	20

4.3.	Inequitat horitzontal	22
4.4.	Mecanismes d'actualització	24
4.5.	Poca coordinació intergovernamental.....	25
4.6.	Falta de transparència	27
V.	LÍNIES DE REFORMA	28
5.1.	Cap a un model federal.....	28
5.2.	Major contextualització	29
5.3.	Un Estat autonòmic més asimètric que l'actual	30
5.4.	Millorar la distribució dels recursos	30
5.5.	Establir tributacions mínimes en la imposició sobre la riquesa	32
5.6.	Redefinir, simplificar i delimitar les competències en la tributació ambiental	32
5.7.	Modificar la formulació del Fons de Garantia i incorporar un nou fons	33
VI.	CONCLUSIONS	34
VII.	BIBLIOGRAFIA	35

I. INTRODUCCIÓ

Com economista i ciutadana catalana, considero cabdal que el model de finançament de les diferents comunitats autònomes del nostre país sigui legítim i, per la pròpia salut de l'economia, permeti adaptar-se a les diferents situacions per les quals Catalunya i les diferents comunitats autònomes puguin estar travessant.

Més enllà de fer complir la Llei 22/2009, encarregada de regular el sistema de finançament vigent de les comunitats autònomes de règim comú i ciutats posseïdores d'un estatut d'autonomia, assumir responsabilitats cap al nostre país i la nostra gent és, sinó la primordial tasca, la que demostra el rere-sostre de les autoritats espanyoles i catalanes. Evidencia la diferència entre voluntat i obligació.

El volum de competències que avui dia les comunitats autònomes estan assumint requereix d'un model de finançament que permeti proporcionar els recursos eficientment per tal de que, posteriorment, dites prestacions es puguin finançar sense haver d'incórrer a un dèficit. Quan es parla de com es finança el model autonòmic, indirectament, s'està fent referència a com es finança un Estat del Benestar, donat que el major nombre de despesa assignada a les comunitats son la sanitat, l'educació i els serveis socials. Pel que el correcte funcionament del model és un assumpte que no pot passar desapercebut entre els governants de cada comunitat. I aquí és on s'entra en matèria. Des del 2014, el model no s'ha renovat degut a que no s'han actualitzat certes variables que s'utilitzen per calcular els diferents fons de finançament. Tant l'article 19, la disposició addicional 7a de la Llei 22/2009, com l'article 208 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, assenyalen l'obligada actualització de les variables emprades pel càlcul dels diversos fons de finançament del model. L'incompliment de la legislació, a més del fet de que l'enfrontament a la situació en la que el model es troba és nul·la, no només avala una pèssima legitimitat jurídica espanyola, sinó també greus repercussions sobre les finances i l'estabilitat de cada comunitat autònoma, en les quals, rere cada ingrés tributari que es comptabilitza anualment en el model, hi ha ciutadanes i ciutadans que acaben rebent una sanitat i una educació de mala qualitat, paguen tots els impostos que els hi pertoca i se'ls empitjora el nivell de vida degut al descabellat nivell de preus.

L'objectiu d'aquest treball és mostrar si el model de finançament autonòmic del 2009, és a dir, el que avui dia segueix vigent, és adequat. Dit d'altra manera, si aconsegueix amb els principis del federalisme fiscal, si dona resposta a les necessitats ciutadanes i si posa en pràctica el que es va pactar el dia de la seva constitució. Per fer-ho, es parteix d'una descripció dels principis del federalisme fiscal, per posteriorment, exposar el funcionament del model de finançament.

Amb tot, l'última part del treball consta d'una valoració, formalitzant febleses i punts de millora.

Per acomplir amb l'objectiu, aquest treball es divideix en cinc capítols, dels quals el primer és aquesta introducció. El capítol dos s'hi expliquen els principis del federalisme fiscal que revesteixen un model de finançament descentralitzat com l'espanyol. El tercer capítol s'hi exposa, en la seva totalitat, el model de finançament autonòmic del 2009, des de la seva constitució fins el mecanisme d'actualització del model, tot exposant els ingressos tributaris que es comptabilitzen, el mecanisme d'anivellament i els fons d'ajustament. El capítol quatre s'hi enumeren i detallen els principals problemes que presenta el model; i per últim i d'una forma similar, al capítol cinc s'hi mostren diverses propostes de millora i reforma del model.

II. PRINCIPIS DEL FEDERALISME FISCAL

La teoria del federalisme fiscal ens anuncia que tot model de finançament dels governs subcentrals ha de complir amb els principis d'equitat vertical, autonomia financera i fiscal, equitat horitzontal i coordinació intergovernamental per tal de garantir el seu correcte funcionament.

El model de finançament autonòmic del 2009 dona resposta a aquests principis? Analitzar si donen compliment és una qüestió molt important ja que aquell model seguidor dels principis acabarà fent el repartiment, tant dels ingressos com de les responsabilitats entre els diferents nivells de govern, d'una manera estable, equitativa i eficient al llarg del temps. Mentre que si el model no compleix amb els principis -o algun d'ells-, poden generar-se conseqüències molt negatives, que més enllà de la teoria, a la pràctica poden es veure reflectits en un major descontentament de la ciutadania, una major voluntat de rebel·lió i desconfiança enfront l'Estat espanyol.

2.1. Equitat vertical

Un Estat descentralitzat compleix amb el principi d'equitat vertical quan la distribució dels ingressos als governs subcentrals ha tingut en compte les necessitats de despesa atribuïdes a donar resposta a les competències que se'ls ha assignat, i per tant, es garanteix la suficiència de recursos -i per tant, el **grau de cobertura**-.

Per complir amb aquest principi, cal tenir en compte el tipus de competència que s'està assignant a cada nivell de govern, ja que hi ha competències, com sanitat, educació i serveis públics essencials que requereix d'un volum gegantesc de recursos per dur-les a terme. Al ser assignades als governs autonòmics¹, caldrà garantir que aquests últims rebin el volum de recursos corresponent per efectuar aquestes competències. De no ser així, s'estaria infravalorant el cost d'aquestes partides, les quals configuren l'Estat del Benestar.

És molt habitual trobar-se, des d'un bon començament, amb un desequilibri vertical. Els motius poden ser-ne varis: A nivell subcentral falta poder tributari, hi ha una major necessitat de despesa -o una sobreestimació d'aquesta-, s'han subestimat les bases imposables dels tributs propis o cedit, etc. Però el més comú a nivell espanyol, és que el govern central disposi de més recursos tributaris que els que vertaderament necessita per fer front les competències que té assignades, mentre que paral·lelament, els governs subcentrals -assignades amb les competències més voluminoses- no en tenen prou -és a dir, tenen un moderat grau de cobertura-. Per tal de corregir aquest desequilibri, s'utilitza el mecanisme de les subvencions

¹ Pérez (2015)

intergovernamentals incondicionades. De manera que el govern central transfereix recursos tributaris als governs subcentrals en forma de subvenció.

Si el cas fos el contrari, és a dir, que el nivell de govern subcentral disposés d'uns recursos tributaris majors que els que necessita per fer front les competències que té assignades -això és un excés en el grau de cobertura-, duria a terme una subvenció al govern central.

Per aquest motiu, els models de finançament de governs subcentrals es componen per dues vies d'obtenció d'ingressos: la subvenció incondicionada i la cistella de tributs, la qual s'explicarà en el proper apartat referent a l'autonomia financera i fiscal. Addicionalment, és per aquest motiu que quan veiem els mecanismes d'anivellament, es fa referència al Fons Vertical positiu o negatiu segons si el nivell de govern rep recursos o en transfereix, respectivament.

El desequilibri vertical però, es pot corregir amb altres instruments com descentralitzar més impostos o incrementar la pressió fiscal més enllà de la recomanable.²

2.2. Autonomia financera i fiscal

Un Estat descentralitzat com l'espanyol, on s'han assignat les competències del sector públic entre els diferents nivells de govern subcentral, cal garantir que aquests governs puguin ser autònoms des de la perspectiva financera i fiscal. Per això, han de poder disposar de poder de decisió davant la despesa i l'ingrés en qüestions de quantitat i el destí -en cas de la despesa- o la font -en cas de l'ingrés-. D'aquesta manera, els governs subcentrals podran ser flexibles en la despesa i els ingressos de manera fidel als pressupostos. En conclusió, un govern autònom que pot decidir com i en quina quantia fa despesa o ingressa, és un govern financera i fiscalment autònom.

Per assolir l'autonomia financera i fiscal, cal que d'entre les subvencions que rep el govern subcentral, n'hi hagi més d'incondicionades que condicionades; i que posseeixi d'un gruix significatiu d'impostos propis i cedits. És a dir, el govern subcentral ha de tenir prou recursos incondicionats per tal de ser capaç de fer front a la despesa que li concerneix.

“Demandar que es compleixi el principi d'autonomia financera no és un caprici.”³

D'entre les implicacions més importants de complir amb el principi d'autonomia financera i fiscal, destaca la major fidelitat dels ciutadans cap al pagament dels impostos i, en definitiva, a la participació en la despesa pública, ja que de primera mà, poden apreciar cap a on van els

² Bassols i al. (2010)

³ Vilalta (2010, p. 29)

seus impostos, reduint aquesta “il·lusió fiscal” que dona lloc quan els ciutadans tenen una percepció desfigurada, normalment errònia, del cost dels serveis que presta el govern autonòmic. De retruc, es permet al govern autonòmic poder avançar en la millora de la gestió pública i l’eficiència, i reduir les dependències cap al govern central.

L’Estat espanyol però, és un mal exemple d’estat descentralitzat practicant del principi d’autonomia financera i fiscal, ja que tot i que proporciona autonomia en la despesa als governs autonòmics, no ho fa en la mateixa proporció en l’ingrés. Pel que a l’hora d’analitzar aquest principi en les comunitats autònomes, és habitual fer distinció entre l’autonomia en la despesa i en l’ingrés.

Habitualment, quan s’analitza l’autonomia en l’ingrés es té en compte el pes de la cistella tributaria sobre el total d’ingressos del govern autonòmic. Així doncs, com major pes tingui la cistella tributària d’una comunitat, major autonomia financera en l’ingrés. Tot i que realment, no és anàlisi del tot veraç, ja que el que dona autonomia en l’ingrés és la capacitat normativa, de gestió i administració que es té cap als impostos.

2.3. Equitat horitzontal

Un Estat descentralitzat compleix amb el principi d’equitat horitzontal si els diferents governs d’un mateix nivell de govern -per exemple en el cas espanyol, els governs autonòmics-, tenen la mateixa capacitat fiscal i presten el mateix volum de serveis públics que se’ls ha atribuït. Aquest criteri teòric però, és molt complicat de que es compleixi de forma innata ja que encara que els governs autonòmics disposin d’una mateixa cistella tributària, els ingressos potencials que obtenen a través dels tributs que paguen els seus ciutadans poden ser diferents per unitat de necessitat fent un mateix esforç fiscal. El motiu fonamental d’aquest succés és la desigual distribució entre comunitats de les bases imposables en els impostos que conformen la cistella de tributs, que no té cap connotació negativa ja que el nivell de renda, de riquesa i de consum de certs béns i serveis és desigual entre comunitats, per tant, és necessària aquesta desigual distribució de bases per tal de que allà on, per exemple, més renda es tingui, més es gravi.

A banda dels desiguals ingressos tributaris potencials, els governs autonòmics disposen de diferents necessitats de despesa, generant graus de cobertura molt divergents. Per aquest motiu, a la solució que es proposa per corregir la inequitat horitzontal es tindran en compte factors poblacionals i no poblacionals, formant conjuntament la variable “població ajustada” per tal d’estimar la necessitat de despesa de cada govern, i els **ingressos tributaris normatius**, que son els que potencialment es poden obtenir mitjançant els tributs cedits, formant la variable “capacitat fiscal”. Tot i que es podrien utilitzar altres indicadors, com les bases

imposables dels tributs per estimar la capacitat fiscal i altres variables demogràfiques i geogràfiques per la població ajustada.⁴

La solució proposada a la que es fa esment es basa en una subvenció d'anivellament, l'objectiu del qual és l'equitat ja que vetlla per equiparar els recursos entre els governs autonòmics dels quals disposen de molt diverses capacitats tributaries, i d'aquesta manera, aquells governs amb menors ingressos tributaris potencials puguin prestar els mateixos nivells de serveis que les altres comunitats a la ciutadania, independentment de la seva capacitat fiscal, fent el mateix esforç fiscal. Es pot afirmar, doncs, que s'està fent un exercici de solidaritat interterritorial.

Ara bé, la formulació de la subvenció d'anivellament és molt complexa, ja que depenent del grau d'anivellament, tant la formulació com les conseqüències i l'anivellament seran diferents. Per exemple, com a cas teòric, -ja que actualment, pocs governs posseeixen aquest tipus d'anivellament-, quan el que es vol és garantir exigentment que els governs puguin disposar d'un volum de recursos igual per tothom -depenent de les seves necessitats de despesa-, sempre que duguin a terme un esforç fiscal igual o similar, es durà a terme un anivellament total, al 100%. No obstant, du a terme aquest tipus d'anivellament té efectes negatius, el fonamental dels quals son els majors de desincentius per incrementar la capacitat fiscal dels governs autonòmics, ja que els increments de renda de capacitat fiscal no es tradueixen en ingressos. Pel que per evitar aquesta manera de pensar, el mecanisme d'anivellament al que s'acostuma a fer referència és parcial, el qual permet retallar distàncies entre comunitats però sense eliminar-les del tot. D'aquesta manera, aquelles comunitats amb una capacitat fiscal per sobre la mitjana, tot i haver de subvencionar als més pobres, continuaran essent per sobre la mitjana un cop rebuda la subvenció d'anivellament.

2.4. Coordinació intergovernamental

En un Estat descentralitzat on s'han repartit les diverses competències entre nivells de govern és essencial que existeixi una relació coordinada entre diferents nivells que compregui tant el consens com l'aprovació del model de finançament autonòmic i la garantia de que s'executa correctament. Per dur-ho a terme, cal que la coordinació sigui tant vertical com horitzontal i es creïn institucions l'objectiu de les quals sigui fer el seguiment i supervisar el funcionament del model, tant de la seva actualització com de la competència fiscal interterritorial. En conclusió, vetllar per l'estabilitat del model.

Per altra banda, s'haurien d'activar dos òrgans representatius per cada direcció de coordinació. vertical i horitzontal. Amb l'objectiu de garantir que els governs subcentrals participen en les

⁴ Bosch i Vilalta (2023)

decisions que els involucren. El Senat, és un òrgan existent que si fos territorial, no caldria replantejar-se la seva existència.

El principi de coordinació intergovernamental contribueix a la comunicació i diàleg entre polítics i institucions en aquells sectors públics descentralitzats. Aquests agents encarregats de vetllar per la coordinació i consens, no només tenen un paper fonamental als inicis de la implementació del model, sinó també durant la seva aplicació. Pel que és un requisit indispensable un marc institucional que permeti i, molt millor, si també facilita, la coordinació d'aquests agents per la presa de decisions.

“Quan es comparteix, s’han de tenir clares les regles del joc perquè aquest “compartir” sigui possible.”⁵

⁵ Vilalta (2010)

III. FUNCIONAMENT DEL MODEL DE FINANÇAMENT AUTONÒMIC DEL 2009

A diferència del model en règim de les comunitats forals, el model de règim comú està basat en el finançament via despesa. El model mostra la quantia global i la procedència dels recursos en tres fonts de finançament: els ingressos tributaris, el mecanisme d'anivellament -o Fons de Garantia dels Serveis Públics Fonamentals (FGSPF)-, i el fons d'ajustament -Fons de Suficiència Global, el Fons de Competitivitat i el Fons de Cooperació-.

3.1. Constitució del model

Fruit del procés de negociació iniciat el 2006, el 15 de juliol de 2009 es va acordar un nou model de finançament autonòmic per part del Consell de Política Fiscal i Financera. Juntament amb l'Estatut d'autonomia de Catalunya, on s'estableix quin és l'engranatge necessari pel funcionament d'un model de finançament per la Generalitat, varen ser els dos pilars per fonamentar el model acordat. Finalment, fou aprovat per les Corts espanyoles mitjançant la Llei 22/2009 i aplicat a l'inici del mateix any, tant per les comunitats autònomes de règim comú com per aquelles ciutats amb estatut d'autonomia.

3.2. Cistella de tributs

La cistella de tributs són aquells ingressos de dret públic que constitueixen la major font de finançament de les comunitats autònomes. Ara bé, tot i que a continuació s'exposaran els diferents tipus de tributs, no tots els impostos formen part del model de finançament, tan sols els tributs cedits.

3.2.1. Tributs cedits

Són els tributs que el Govern central ha cedit a les comunitats autònomes i que, per tant, la recaptació pot estar cedida total o parcialment a les comunitats. Dins del ventall d'impostos autonòmics, els tributs cedits són els que tenen un major pes. Ara bé, es poden classificar segons el grau de traspàs: Totalment cedits o parcialment cedits.

Per una banda, quan l'impost és **totalment cedit**, el 100% del seu rendiment va a parar a les comunitats autònomes. És el cas de l'impost sobre el patrimoni, l'impost de successions i donacions, l'impost de transmissions patrimonials, l'impost d'actes jurídics documentats, els tributs sobre el joc -i joc online-, els impostos sobre determinats mitjans de transport, l'impost sobre residus, l'impost sobre dipòsits bancaris i l'impost especial sobre electricitat. Els altres impostos són gestionats per l'Agència Estatal d'Administració Tributaria (AEAT).

Les comunitats autònomes tenen una certa capacitat normativa en tots ells, excepte en l'impost sobre dipòsits bancaris i l'impost especial sobre l'electricitat.

En referència a la capacitat de gestió i administració, les comunitats poden posar-la en pràctica en tots ells, excepte en els impostos sobre determinats mitjans de transport, tribut sobre el joc online, l'impost sobre dipòsits bancaris i l'impost especial sobre l'electricitat.

Pel que fa a Catalunya, la figura de l'Agència Tributària de Catalunya (ATC) és qui s'encarrega de gestionar els impostos cedits totalment des del 2008.

Per altra banda, quan l'impost és **parcialment cedit**, les comunitats autònomes reben menys del 100% del seu rendiment. És el cas de l'IRPF (50%), l'IVA (50%) i els impostos especials en fase de fabricació sobre alcohols, tabac i hidrocarburs (58%), percentatges dels quals s'han vist incrementats respecte el model anterior al vigent -l'IRPF un 33%, l'IVA un 35% i els impostos especials un 40%-.

En aquesta ocasió, les comunitats autònomes només tenen capacitat normativa en el tram autonòmic de l'IRPF, la qual s'ha vist incrementada respecte el model anterior al vigent en qüestions com poder decidir el mínim personal i familiar, i la supressió del topall màxim de l'escala de gravamen de la base general. Igualment, en l'acord del model autonòmic del 2009 s'hi van clarificar alguns aspectes que les comunitats autònomes no podien regular, com el tipus de gravamen de la base de l'estalvi, les deduccions a la quota establertes per l'Estat, els pagaments a compte de l'impost, i els conceptes i les situacions familiars de cada mínim personal i familiar. A més, pel que fa a l'IVA, s'hi va manifestar la voluntat d'iniciar procediments per part del govern central per aconseguir capacitat normativa sobre la fase minorista, però segueix havent el problema amb les regles d'harmonització fiscal de la UE dels tributs cedits parcialment.

En referència a la capacitat de gestió i administració, el govern central és qui en té el poder, concretament la figura de l'Agència Estatal d'Administració Tributària, la qual és la que s'encarrega de fer la transferència a les comunitats del rendiment de l'impost que els pertoca. De fet, aquesta transferència és una previsió de la recaptació de cada respecteu impost, de manera que un cop s'ha finalitzat l'exercici i s'han conegut les xifres reals recaptades, es liquida. Es tracta d'un circuit "indirecte", on les comunitats paguen els impostos pertinents a l'Estat i de retruc, l'Estat retronca la quantia adient depenent la Comunitat Autònoma en qüestió. La metodologia és la següent: l'Estat genera una bestreta a compte de cada comunitat autònoma basada en una estimació anual. Conseqüentment, totes aquelles bestretes que no reflecteixin correctament la quantitat retornada, al cap de dos anys és el moment de, no només poder ajustar-la, sinó poder conèixer la veritable recaptació de l'impost. Aquest fet

comporta un seguit de conseqüències negatives cap a les estimacions i previsions que les administracions autonòmiques fan als seus pressupostos.⁶

3.2.2. Tributs propis

Son els tributs creats per les pròpies comunitats, és a dir, de titularitat autonòmica. Rere ser aprovats al Parlament de cada comunitat, representen un exercici d'autonomia que, moltes de les comunitats, aprofiten per determinar tributs que normalment graven aspectes mediambientals o el joc, tot i que la seva capacitat recaptatòria és molt minsa.

Els governs autonòmics se'ls permet poder crear aquestes figures tributaries sempre i quan compleixin amb les següents condicions: No gravar cap fet imposable que ja sigui gravat pel govern central o local, i complir amb el principi de territorialitat i la lliure circulació de persones, mercaderies i serveis.

Els tributs propis de Catalunya son: l'impost sobre grans establiments comercials, l'impost sobre els habitatges buits, l'impost sobre els actius no productius de les persones jurídiques, l'impost sobre estades en establiments turístics, l'impost sobre begudes ensucrades envasades, l'impost sobre l'emissió de gasos i partícules a l'atmosfera produïda per la indústria, l'impost sobre emissió d'òxids de nitrogen a l'atmosfera produïda per l'aviació comercial, l'impost sobre l'emissió d'òxids de carboni dels vehicles de tracció mecànica, l'impost sobre les instal·lacions que incideixen en el medi ambient i el gravamen de protecció civil.

Tant el poder normatiu com el de gestió i administració correspon a la comunitat creadora de l'impost. Concretament, en el cas català, l'òrgan que gestiona aquests impostos és l'ATC.

3.3. El mecanisme d'anivellament

Les subvencions o transferències intergovernamentals son molt importants en aquells països amb certa estructura descentralitzada emmarcades en els principis del federalisme fiscal. Com s'ha vist, per tal de que un Estat descentralitzat compleixi amb els principis, freqüentment son necessàries aquestes subvencions que permeten donar compliment al principi d'equitat vertical i horitzontal.

El model de finançament autonòmic disposa d'un mecanisme d'anivellament o "*equalization transfer*" que té en compte ambdós principis, el Fons de Garantia dels Serveis Públics Fonamentals (FGSPF). De manera que aquest està compost per un fons de garantia horitzontal i un fons de garantia vertical que donen resposta als principis d'equitat horitzontal i vertical respectius. Dit d'altra manera, el sentit de la subvenció és tant vertical com horitzontal: per

⁶ Bosch (2018)

una banda, les comunitats anivellen els recursos per habitant ajustat entre elles i, per altra banda, el govern espanyol aporta una quantia de recursos als diferents governs autonòmics per fer front a les competències encomanades.

Pel que fa al **fons de garantia horitzontal**, el seu objectiu és assegurar que cada comunitat autònoma rep els mateixos recursos per habitant ajustat per tal de finançar els serveis propis de l'Estat del Benestar, fent un mateix esforç fiscal.⁷

Per fer-ho, cada comunitat autònoma aporta el 75% dels seus recursos tributaris normatius. Això és així perquè al 2009 -l'any base- es va valorar que aquest era el pes que representava més acuradament la despesa autonòmica en els serveis propis de l'Estat del Benestar respecte el total de despesa autonòmica. De manera que la subvenció que la comunitat rebrà o pagarà serà el fruit de restar un 75% de la capacitat fiscal a les seves necessitats de despesa. De manera que l'anivellament que s'assoleix és parcial ja que es deixa un 25% de la cistella de recaptació normativa de cada comunitat a lliure ús, de suma zero -és a dir, el sumatori de tot el que reben les comunitats receptores és igual al sumatori de tot el que aporten les aportadores-, i en rebrà (o aportarà) si les necessitats de despesa de la comunitat son superiors (o inferiors) al 75% de la seva capacitat fiscal.

Per tal de mesurar l'indicador de necessitats de despesa, es pren la variable de la població ajustada, que és un conglomerat de variables i ponderacions poblacionals i no poblacionals (Taula 1). Concretament, fan referència a la població protegida en 7 grups d'edat (38%), la població de dret (30%), la població d'entre 0 i 16 anys (20,50%) i la població major de 65 anys (8,50%), que conjuntament son les variables poblacionals, representant un 97% del total ponderat. El pes restant (3%) fa referència a les variables no poblacionals, com la superfície (1,80%), la dispersió (0,60%) i la insularitat (0,60%).

⁷ Bosch i Vilalta (2023)

	Pes
Població protegida en 7 grups d'edat	38%
Població de dret	30%
Població d'entre 0 i 16 anys	20,50%
Població major de 65 anys	8,50%
A) Variables poblacionals	97%
Superfície	1,80%
Dispersió	0,60%
Insularitat	0,60%
B) Variables no poblacionals	3%
Població ajustada (A+B)	100%

Taula 1. Desagregació de la població ajustada. Font: Bosch i Vilalta (2023)

Per tal de mesurar l'indicador de capacitat fiscal, s'utilitza el concepte de recursos tributaris normatius que es calcula depenent de l'impost al que es fa referència.

Hi ha un debat obert sobre l'absència de variables que haurien d'estar ponderades atès que així està mencionat a l'Estatut.⁸ La immigració, els costos diferencials i la població en risc d'exclusió social, son exemples d'aquestes significatives variables que haurien d'estar comptabilitzades. Per tant, estem davant d'un càlcul no massa realista i amb el risc de prendre decisions en base a una situació que reflecteix poc la realitat.

Pel que fa al **fons de garantia vertical**, és una aportació procedent de l'Administració Central. En aquest cas, totes les comunitats autònomes son receptores i la quantia que reben és fruit de la seva redistribució, tot utilitzant la variable de població ajustada, pel que la quantia que rebran serà major com major població ajustada tinguin.

El resultat del FGSPF és d'un anivellament total dels recursos autonòmics que estan relacionats a l'Estat del Benestar ja que ara, els recursos que s'estimen per cada comunitat autònoma cobrir aquestes despeses, seran iguals per totes les comunitats. Però, un cop ha actuat aquest fons, l'anivellament que emergeix és parcial, degut a que hi ha un 25% dels recursos tributaris normatius que no s'han tingut en compte a l'hora de fer el seu càlcul.

⁸ Paluzie (2012)

3.4. Els fons d'ajustament

El model de finançament autonòmic disposa de tres fons d'ajustament finalitat política i necessaris per dur a terme la negociació, de manera que perfectament, el model s'hagués pogut finalitzar sense aquesta tercera font.

Cada fons té un objectiu i manera de funcionar concret, però conjuntament tenen la finalitat de fer possible la implementació del sistema. Aquests són: el Fons de Suficiència Global i el Fons de Convergència, compost per el Fons de Competitivitat i el Fons de Cooperació.

3.4.1. Fons de Suficiència Global

És una transferència per part de l'Administració central a les comunitats amb l'objectiu de que amb un nou canvi de model cap comunitat acabi perdent recursos, sinó que en guanyi. Davant el canvi de model del 2009, aquesta aportació per l'administració central -o guany per les comunitats- havia d'acordar-se prèviament.

El seu càlcul consisteix en restar les necessitats de finançament de l'any 2009 al total d'ingressos derivats de la capacitat tributària i de les transferències del FGSPF. Aquestes necessitats de finançament de l'any base (2009) foren calculades a partir dels recursos autonòmics rebuts amb l'anterior model i les dotacions addicionals acordades de l'administració central.

Aquesta formulació, només és utilitzada per l'any base a la implementació del model, actualment el de 2009. Ara bé, aquest fons té un mecanisme d'actualització anual: la quantia obtinguda per aquell any s'actualitza segons la taxa de creixement dels ingressos tributaris de l'Estat (ITE).⁹ Únicament es revisaria la formulació del fons si es fan traspassos, ampliacions o revisions de competències, cessions d'impostos o augments del tipus de gravamen de l'IVA o dels impostos especials de fabricació.

3.4.2. Fons de Convergència

El Fons de Convergència està compost pel Fons de Competitivitat i el Fons de Cooperació.

Per una banda, el **Fons de Competitivitat** té com a objectiu consolidar l'equitat entre les comunitats autònomes i reduir les diferències en el seu finançament per capita, d'aquesta manera, s'incentiven les seves autonomies i capacitats fiscals.¹⁰

⁹ Bosch i Vilalta (2023)

¹⁰ Bosch i Vilalta (2023)

A l'any base del model (2009), la dotació d'aquest fons fou aportada per l'administració central, i pels anys següents, s'ha anat actualitzant anualment segons la taxa de creixement dels ITE. Ara bé, per rebre aquest fons cal que la comunitat en qüestió compleixi amb alguna de les següents condicions: tenir un finançament per capita inferior a la mitjana o tenir un índex de finançament per capita inferior a l'índex de capacitat fiscal per capita. Aquest finançament per capita té en compte el total de recursos que rep del FGSPF, el Fons de Suficiència Global i els seus recursos tributaris normatius.

A més d'haver de complir amb alguna d'aquestes condicions esmentades anteriorment, tenen un topall màxim de recursos per rebre, és a dir, es tracta d'un fons limitat pels següents aspectes¹¹:

- Si la comunitat n'és beneficiària degut a que el seu finançament per capita és inferior a la mitjana, els recursos que pot rebre seran, com a molt, aquella quantia que permet igualar el finançament per capita de la mitjana.
- Si la comunitat n'és beneficiària degut a que el seu índex de finançament per capita és inferior a l'índex de capacitat fiscal per capita, els recursos que pot rebre serà, com a molt, aquella quantia que permet estar un 6% per sobre la mitjana.

Per altra banda, el **Fons de Cooperació** té com a objectiu desenvolupar la regió i estimular-ne el creixement, tot incentivant la convergència entre regions en termes de renda.

Així com el Fons de Competitivitat, a l'any base del model (2009), la dotació d'aquest fons fou aportada per l'administració central, i pels anys següents, també es va actualitzant anualment en funció de l'índex de l'ITE. De forma similar, en aquest cas per rebre el fons també cal que la comunitat compleixi amb alguna de les següents condicions: que hagin tingut un PIB per capita inferior al 90% de la mitjana en la mitjana dels últims tres anys, que tinguin una densitat de població inferior al 50% de la mitjana o que, en els darrers tres anys, hagin tingut un creixement de la població inferior al 90% de la mitjana i una densitat de població inferior al resultat de multiplicar 1,25 a la mitjana.¹²

El seu repartiment entre comunitats es fa segons dos subfons, concretament, dos terços del fons es reparteix segons la població ponderada per la distància entre el PIB per capita i el de la mitjana i un terç entre les beneficiàries que tenen un creixement de la població inferior al 50% de la mitjana, distribuint-se segons la població i cap comunitat pot rebre'n més d'un 40% del terç.

¹¹ Bosch i Vilalta (2023)

¹² Bosch i Vilalta (2023)

Per tant, mentre que el Fons de Competitivitat afavoreix a les comunitats més riques degut a que son les perjudicades de l'aplicació de l'anterior model de finançament, el Fons de Cooperació va destinat a aquelles comunitats menys dinàmiques tant en l'activitat econòmica com en el creixement de la població.

3.5. Mecanismes de seguiment

A diferència del model de finançament autonòmic anterior a l'actual, es compte amb un seguit de mecanismes per fer un seguiment i actualització per tal d'aportar estabilitat al model de forma temporal. En especial, tal i com s'hi mostra a la taula 2, hi ha un conjunt de variables que s'actualitzen de forma anual i d'altres, de forma quinquennal.

Variables d'actualització anual	Variables d'actualització quinquennal
<ul style="list-style-type: none"> - Volum que aporta l'administració central actualitzat a la taxa de creixement de l'ITE del fons vertical del FGSPF. - Variables utilitzades per quantificar l'indicador de necessitats de despesa i capacitat fiscal del FGSPF. - Volum que aporta l'administració central actualitzat del Fons de Suficiència Global. - Volums respectius que aporta l'administració central actualitzats dels fons de convergència actualitzats. - Variables que determinen si una comunitat és (o no) beneficiaria dels fons de convergència. - Variables que determinen la distribució dels fons de convergència entre comunitats. 	<ul style="list-style-type: none"> - Percentatge dels recursos tributaris que les comunitats aporten al subfons horitzontal del FGSPF (75%). - Variables i ponderacions utilitzades per calcular l'indicador de necessitats i capacitat fiscal. - L'abast de la capacitat normativa dels governs autonòmics sobre els tributs cedits. - L'índex d'actualització anual (ITE).

Taula 2. Elements del model que s'actualitzen. Font: Elaboració pròpia a partir del manual de Bosch i Vilalta (2023).

No escasseja d'importància la necessitat d'aquesta propietat que dinamitza el model. Les circumstàncies econòmiques poden alterar la situació inicial de les comunitats en relació al seu finançament, pel que el seu seguiment és essencial un cop el model ja ha estat aprovat i posat en funcionament.

IV. IDENTIFICACIÓ DE PROBLEMES

4.1. Inequitat vertical

Amb la intenció de corregir la falta d'equitat vertical que presentava l'anterior model de finançament, és a dir, la diferent la relació entre les necessitats de despesa i els ingressos disponibles pels dos nivells d'administració -o dit d'altra manera, el diferent nivell de cobertura dels impostos¹³, aquest nou model ha proporcionat mesures per tal de poder neutralitzar part d'aquest desequilibri, com donar un major pes de la cistella impositiva de les comunitats, permetent que els diferents governs autonòmics poguessin obtenir més recursos -i per tant, poder fer front a les seves necessitats de despesa-, o rebre l'aportació de l'Administració Central d'11.173 milions d'euros.

Tot i així, catorze anys després de la seva posada en marxa, segueix havent-hi un desequilibri vertical. El motiu és degut a que els mecanismes previstos per actualitzar i revisar el model no s'han engegat, especialment la revisió quinquennal dels elements estructurals del model, sent les comunitats autònomes, les grans perjudicades d'aquest entramat ja que segueixen tenint problemes d'insuficiència de recursos per poder fer front a les seves competències. Al capdavant, la situació empitjora per cada any que passa ja que les necessitats de despesa dels governs autonòmics son molt difícils d'afluïxar, ja que d'un dia per l'altre no poden deixar de prestar a la societat un servei que fins ara ho ha estat fent, de fet, si de sobte es redueix la qualitat i quantitat de professionals dels serveis públics essencials, com l'educació i la sanitat, s'ha comprovat que es crea un camp de cultiu de descontentament i greuge que deixa molt mal parat tant el mateix govern autonòmic com l'Estat.

4.2. Autonomia tributaria

Tot i que amb el canvi de model, les comunitats poden participar en major mesura a l'IRPF (d'un 33% a un 50%), l'IVA (d'un 35% a un 50%) i els impostos especials sobre l'alcohol, el tabac i hidrocarburs (d'un 40% a un 58%), així com posseeixen d'un major poder normatiu sobre algunes d'aquestes figures impositives -sobre tot en l'IRPF-, l'abastament d'aquest segueix sent bastant limitat. De fet, tal i com apunten les autores:

*“Només aproximadament la meitat dels ingressos que tenen les comunitats autònomes procedents del model de finançament s'obtenen a través de figures tributàries sobre les quals poden prendre decisions. L'altre meitat dels recursos depenen de les decisions que pren l'administració central, i els governs autonòmics no hi tenen res a dir.”*¹⁴

¹³ Departament d'Economia i Coneixement (2015)

¹⁴ Bosch i Vilalta (2023 p. 100)

Pel que, al ser l'AEAT qui té la capacitat normativa i de gestió en les principals figures tributaries (IRPF, IVA i impostos especials), amb molta probabilitat, a la pràctica es reflecteixi en rebre les transferències de recursos amb retard, obtenir informació tributaria sigui molt complicat i s'hagin de posar al marge davant situacions de frau i evasió fiscal en les seves terres.¹⁵

Concretament en el cas català, l'Estatut d'autonomia de Catalunya preveu que l'Agència Tributària Catalana (ATC), òrgan encarregat de gestionar i administrar els tributs cedits totalment, així com els impostos propis de la Generalitat, es consorcii amb l'AEAT per tal de ampliar el ventall de competències en els tributs parcialment cedits¹⁶ i pugui utilitzar de manera eficaç la seva capacitat normativa, però encara no s'ha fet. Aquest consorci afavoriria "la política fiscal orientada a l'estabilitat, la responsabilitat fiscal, la lluita contra l'evasió i el frau fiscal, el rendiment de comptes i el desenvolupament d'una cultura de governança compartida"¹⁷.

S'ha de tenir en compte però, que en una situació de lliure mobilitat de persones, entesa com aquella on individus i empreses poden desplaçar-se amb total llibertat, aquell govern subcentral amb alt grau d'autonomia tributària -principalment, en els tipus de gravamen-, experimentarà una reducció en la recaptació d'impostos ja que de manera racional, l'individu o empresa preferirà anar-se'n a un altre territori amb un govern subcentral el qual ofereixi uns tipus de gravàmens més reduïts, o dit d'altra manera, amb una autonomia financera menor. D'aquesta manera, l'individu o empresari podrà "estalviar" diners, i el govern subcentral guanyarà bases i per tant, autonomia financera. Caldria doncs, ser prudents a l'hora de modificar els tipus de gravamen i bases imposables amb la finalitat de tenir més autonomia financera, per evitar la competència fiscal suïcida, on els impostos s'acaben reduint fins a desaparèixer. Aquesta situació, moltes vegades considerada "extremista", ja està succeint entre comunitats autònomes.

La sotscaip de la secció d'Economia de TV3, Pilar Abril Novella, informava el dissabte 23 de setembre sobre el fenomen que està passant els darrers dies. El Juliol d'enguany, el govern Balear va iniciar la cursa de rebaixes fiscals, basada en la derogació de l'Impost de Successions i Donacions entre els familiars propers i l'eliminació de l'Impost de Transmissions Patrimonials per les compres de primer habitatge pels menors de 30 anys. Posteriorment, el govern extremeny i valencià es varen adherir eliminant a la pràctica l'Impost sobre el Patrimoni, seguint el model de Madrid. Aquesta situació, no només repercuteix als pressupostos públics de cada Comunitat Autònoma reduint la partida d'ingressos i per tant, obtenint menys recursos financers per fer front a les despeses i inversions, sinó també al finançament

¹⁵ Bosch i Vilalta (2023)

¹⁶ Bassols i al. (2010)

¹⁷ Colldeforns i Monés (2022, p.42-42)

autonòmic ja que aquestes comunitats que fan rebaixes fiscals tindran que fer front a unes necessitats de despesa que, si volen seguir mantenint, no podran assumir. Per tant, de retruc, és d'esperar que es redueixi la qualitat dels serveis propis de l'Estat del Benestar, com l'educació, sanitat i serveis socials, i per tant, les classes més pobres siguin les més perjudicades.

L'economista Guillem López Casasnovas, no s'equivocava de paraules quan va afegir: "El que serà inacceptable és que en el moment de repartir el dèficit o els diners del finançament autonòmic, aquestes autonomies reclamin una solidaritat que ells, internament, no practiquen: els beneficis van als més rics de la comunitat i els perjudicis als més pobres. Aquí hi ha una incoherència molt gran."

4.3. Inequitat horitzontal

D'entre els diversos països federals, el model de finançament espanyol és una anomalia pel que fa al mecanisme d'anivellament, ja que el resultat final del model no reflecteix cap criteri d'anivellament coherent, i menys encara un criteri d'equitat¹⁸. La inequitat horitzontal dona lloc un cop s'han aplicat els tres fons d'ajustament, malgrat que el model de finançament autonòmic del 2009 hi doni resposta amb el FGSPF. L'inconvenient està en l'aplicació d'aquests fons¹⁹, que resideix en l'incompliment del principi d'ordinalitat.

El principi d'ordinalitat, tal i com el nom indica, és un criteri que mostra l'ordre per ingressos tributaris per habitant de les comunitats autònomes de règim comú. Amb aquest, garanteixes que l'ordre en que apareixen les comunitats seguirà sent el mateix que abans d'aplicar el mecanisme d'anivellament.

A la taula 3 s'hi mostren, de manera ordenada, les diferents capacitats fiscals segons l'índex població ajustada per cada una de les comunitats autònomes l'any 2021. Abans de fer el repartiment, les comunitats autònomes que encapçalen el rànquing d'ingressos tributaris són Madrid, les Illes Balears i Catalunya, i les que estan per la cua són Canàries, Extremadura i Castella-La Manxa. Amb un cop d'ull, no només ja es pot saber quines seran les comunitats les quals ajudaran a que el model de finançament funcioni, a través d'un fons negatiu de recursos, i tirin endavant aquelles comunitats amb menys ingressos tributaris; sinó que també es pot afirmar que l'ordre d'abans i després no és el mateix. Un cop es reparteixen els recursos, aquelles comunitats autònomes que tenien una major capacitat fiscal ja no són les que estan al capdavant un cop repartits els recursos, sinó que se situen per sota la mitjana, i aquelles que estaven per sota, han acabat per sobre.

¹⁸ Colldeforns i Monés (2022)

¹⁹ Vilalta (2012)

Posició inicial		Índex segons població ajustada		Posició final
		Capacitat Fiscal	Recursos totals	
1	Madrid	145,5	100,7	9
2	Illes Balears	122,1	100,7	8
3	Catalunya	120,6	100,3	10
4	Cantàbria	104,9	123,1	1
5	Aragó	101,5	105,6	6
6	València	98,2	95,0	13
7	La Rioja	93,7	112,5	2
8	Astúries	92,1	106,3	5
9	Castella i Lleó	90,0	108,0	4
10	Múrcia	83,8	95,0	14
11	Galícia	82,0	103,6	7
12	Andalusia	81,6	95,5	12
13	Castella - la Manxa	79,6	97,8	11
14	Extremadura	68,7	112,0	3
15	Canàries	41,1	95,0	15
Total		100,0	100,0	

Taula 3. Índex de capacitat fiscal i de recursos totals resultat del Model de Finançament (2021).
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Hisenda i Departament d'Economia i Finances.

Una altra manera de veure-ho és amb la taula 4, on s'hi mostra el total de recursos que cada Comunitat Autònoma ha acabat obtenint un cop s'han redistribuït (en milions d'euros). De nou, tornem a observar com aquelles comunitats que estaven per sobre la mitjana, no segueixen estant-hi, sinó que han retrocedit llocs, i a l'inrevés.

L'arbitrarietat que emana aquesta taula fa referència a les paral·leles situacions que viuen aquelles comunitats autònomes, com Cantàbria, amb una capacitat fiscal per sobre la mitjana que, després de l'anivellament, encara guanyen posicions, i aquelles com Múrcia, les quals tenen una capacitat fiscal per sota la mitjana i encara, després l'anivellament, en surten castigades.

Posició		€/pob. ajustada	Índex
1	Cantàbria	3.583	123,1
2	La Rioja	3.273	112,5
3	Extremadura	3.260	112,0
4	Castella i Lleó	3.141	108,0
5	Astúries	3.092	106,3
6	Aragó	3.071	105,6
7	Galícia	3.014	103,6
8	Illes Balears	2.931	100,7
9	Madrid	2.931	100,7
10	Catalunya	2.919	100,3
11	Castella - la Manxa	2.844	97,8
12	Andalusia	2.780	95,5
13	València	2.765	95,0
14	Múrcia	2.765	95,0
15	Canàries	2.765	95,0
Total		2.910	100,0

Taula 4. Liquidació del Model de Finançament. Recursos homogenis (2021). Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Hisenda i Departament d'Economia i Hisenda.

Al no respectar aquest principi, el fons d'ajustament distorsionen l'efecte inicial del FGSPF i el principi d'equitat el qual aquest fons donava compliment, oferint uns resultats aleatoris i erràtics des del punt de vista equitatiu. El motiu de fons recau al Fons de Suficiència Global ja que el seu status quo és una continuïtat dels acords del finançament autonòmic anteriors, i el Fons de Competitivitat i el Fons de Cooperació queden neutralitzats ja que un es contraresta amb l'altre, quedant els seus objectius encallats.²⁰

Per altra banda, i pel que fa als indicadors de necessitat, *“no hi ha cap criteri determinant sobre les variables i ponderacions de l'indicador de població ajustada. La població és l'indicador més simple i representatiu de les necessitats de despesa de les CA. La diferència de preus podria ajustar les diferències en el cost de provisió dels serveis públics”*²¹, de forma que les variables que s'utilitzen permet una àmplia discussió.

4.4. Mecanismes d'actualització

Així com s'establia en l'acord de l'actual model de finançament i un dels diferencials més importants i reclamats del model de finançament anterior (2001), era requerir d'un mecanisme de seguiment del model i l'actualització de les variables pertinents per tal de que

²⁰ Bosch i Vilalta (2023)

²¹ Departament d'Economia i Coneixement (2015)

fos un model funcional al llarg del temps. El motiu és perquè tant les necessitats de despesa dels governs autonòmics com les seves capacitats fiscals poden variar, pel que és fonamental que el model pugui reflectir bé la situació real de les comunitats i poder oferir-les-hi estabilitat.

La dinàmica que hauria de tenir el model no s'està treballant, ja que per una banda, les previsions d'ingressos que fa l'Estat -i que és la base del funcionament del model- no lliguen amb el que realment passa, per altra banda, les transferències que les comunitats reben per part de l'Estat -les bestretes-, arriben amb retard fent molt difícil el "pagament a compte" i poder tirar endavant les hisendes dels Governos autonòmics.

Adicionalment, la revisió de la part més estructural del model segueix pendent de fer-ho des del 2014, pel que hi ha deslleialtat en no revisar-ho quinquennalment tal i com s'havia pactat. En un principi, la raó de la prorrogació fou el gran impacte de la crisi del 2008, la qual va fer caure el volum d'ingressos de les administracions públiques. La dificultat del Govern central per centrar-se i donar resposta a les necessitats de recursos de les comunitats envers la crisi, va fomentar desentendre's de l'actualització del model. Malgrat l'informe de recomanacions a l'any 2017, la inestabilitat política del Govern central juntament amb la inhabilitació de la Generalitat de Catalunya van invitar a que l'assumpte seguís sense rectificacions. Posteriorment, l'arribada de la Covid-19 fou motiu suficient per tornar a aplaçar la rectificació. Pel que és coherent pensar que, en la mesura que l'activitat retorni a la normalitat, es farà front a la reforma. Caldrà esperar doncs, que el proper any 2024 s'iniciï.²²

En tant que s'espera a fer la reforma, major dependència d'aquells governs autonòmics que esperen amb candeletes les bestretes i subvencions. Ja que rere el sotrac que fou la Covid-19 per les comunitats, les va deixar en una situació molt minsa en qüestions d'ingressos i, esperar a fer una reforma que comporti el seu sanejament total en la mesura que sigui possible, és incrementar la dependència que ja tenen cap al Govern central.

Val a dir, que una mera revisió de les variables ponderants per restablir l'equilibri ja portaria un gran canvi.

4.5. Poca coordinació intergovernamental

L'alt grau de descentralització de competències de l'Estat espanyol exigeix d'una coordinació annexada, ja que les decisions que pren un govern, afecten als altres. Pel que determinar certes figures que tinguin la finalitat de posar en comú i debatre els conflictes que puguin arribar a sorgir, és un dels mecanismes que s'haurien d'implementar, amb caràcter tècnic i institucional.

²² Colldeforns i Monés (2022)

En aquest aspecte, hi ha problemes en el funcionament dels actual òrgan on es produeix la negociació del model de finançament autonòmic, ja que aquest només pot ser convocat de forma unilateral per l'Estat i habitualment, s'acaben imposant les seves propostes degut a la seva composició i sistema de vot. També és un problema el fet de que no hi hagi encara cap organisme permanent, reconegut legalment, per encarregar-se de debatre i arribar a acords d'assumptes com la competència fiscal o l'exportació d'impostos, el qual no s'ha de deixar de banda ja que, tal i com passa amb l'Impost de Societats, quan els governs autonòmics disposen d'impostos que graven "en origen", existeix la possibilitat de que els subjectes passius de l'impost es traslladin a una altra regió, de manera que des del punt de vista de la regió d'origen, perd potencials bases imposables, i per tant, es redueix la recaptació d'impostos d'aquest govern autonòmic, mentre que aquella regió destí dels subjectes passius es veurà afavorida ja que resultarà nous fets imposables a gravar.

Un altre problema vinculat a la poca coordinació entre governs autonòmics és la nul·la funció com a cambra de representació territorial del Senat, on s'hauria de poder pronunciar i tractar tots els punts de l'ordre del dia. Aquest és qüestionat principalment per la seva diluïda actuació, ja que no actua com a mecanisme de reflexió, puix que tant el Congrés com el Senat son controlats pels partits amb instruccions acatades, ni com a càmera de representació territorial.²³

*"El Senado duplica la representación política del Congreso de los Diputados; reproduce en sus mismos términos la dinámica partidista que preside aquél; es una Cámara que carece de facultades territoriales significativas y está totalmente subordinada al Congreso en el desempeño de la potestad legislativa. Cuando la voluntad del Senado coincide con la del Congreso, el Senado resulta inútil; cuando su voluntad es distinta, el Senado puede ser disfuncional (Albertí 2004: 326-328) y, si la posterior intervención del Congreso la obvia, se convierte en una Cámara irrelevante."*²⁴

L'exemplificació del cas del Senat n'és un de molt conegut. Altres casos com el de la Conferència de Presidents, distingit per la seva poca regulació, o el del Consell de Política Fiscal i Financera, el qual malgrat la seva positiva finalitat, el desincentiu de participar a les votacions per prendre decisions per part de les comunitats autònomes és palpable atès que la meitat dels vots son del govern central.

L'efectivitat de la coordinació intergovernamental doncs, no es de poca envergadura, sobre tot perquè és fonamental en qüestions d'endeutament i té repercussions directes en la posició financera i d'estabilitat econòmica en l'àmbit internacional. De fet, des del 1986, que Espanya

²³ Garrido i Sáenz (2014).

²⁴ Garrido i Sáenz (2014, p. 59)

pertany a la Unió Europea, i del 2000 a la zona euro, aquesta necessitat és més explícita, i encara més accentuada després dels canvis en els tractats de la Unió Europea per fer front a la gran recessió (2008). Però, veritablement i després d'aquesta davallada, s'ha fet palès d'aquesta inexistent coordinació.

Per aquest motiu entre d'altres es va aprovar la Llei Orgànica 2/2012 d'Estabilitat Pressupostària i Sostenibilitat Financera (LOEPiSF) i es va modificar la LOFCA i altres lleis relacionades que predicaven un marc jurídic molt rígid i difícil de complir, a més de crear els "mecanismes de liquiditat" (2012) per donar suport financer a les comunitats a canvi de limitar les seves autonomies, tot i que a hores d'ara cap d'aquestes conductes segueix funcionant -en realitat, van deixar de fer-ho abans d'iniciar la pandèmia, accentuant la necessitat tant d'actuacions urgents, com ja l'aplicada suspensió de les regles fiscals, com encoratjar la modificació exhaustiva de la LOEPiSF i altres lleis relacionades-.²⁵

4.6. Falta de transparència

És important que la ciutadania sàpiga com funciona el model, d'aquesta manera, al entendre el finançament dels serveis que reben dels seus governs i els mecanismes per distribuir els recursos entre ells, és més fàcil que pugin fer una valoració del model i si, verdaderament, s'adapta (o no) a les seves preferències.

Però, per dur a terme una política de transparència cal que es fomenti el coneixement i comprensió del model, i això no s'està fent. De fet, s'han fet varis estudis i investigacions per esbrinar si la ciutadania espanyola sap què paguen a qui, i que reben de qui, i els resultats han demostrat que no son coneixedors d'aquesta informació i tampoc la disposen de manera adequada.²⁶

Es ben sabut que configurar un model implica certs coneixements tècnics, però en cap cas ha de servir d'excusa per no ser explicat amb claredat. A més, si les dades estiguessin a l'abast de tots els agents responsables de fer funcionar el model, les relacions intergovernamentals millorarien ja que estarien basades en una major confiança²⁷.

²⁵ Colldeforns i Monés (2022)

²⁶ Bosch i Vilalta (2023)

²⁷ Vilalta (2013)

V. LÍNIES DE REFORMA

5.1. Cap a un model federal

La proposta d'anar cap a un model més federal, tot i que no promouria canvis massa grans, sí que milloraria el model actual. Els fils que s'haurien d'estirar són l'autonomia financera, l'equitat horitzontal i vertical, i l'actualització i seguiment.

L'autonomia financera cal incentivar-la, tant incrementant la cistella tributaria -per exemple, augmentant el percentatge d'IRPF que reben les comunitats o introduir una participació autonòmica de l'impost de societats del 50%-, com ampliant el ventall de capacitat normativa que tenen les comunitats -per exemple, possibilitant a les comunitats modificar el tipus de gravamen de l'impost sobre societats, dins d'un topall màxim-, o fins i tot plantejar-se cedir amb totalitat l'administració tributària a les comunitats. Una altra manera d'incentivar l'autonomia financera és la que proposen el Grup d'Experts (2017) de "donar capacitat normativa col·legiada en l'IVA i els impostos especials a les comunitats, així com major flexibilitat per introduir o modificar copagaments i taxes, i atribuir noves figures impositives a les comunitats"²⁸.

Pel que fa a l'equitat horitzontal, caldria modificar el còmput que reben les comunitats un cop reben els fons d'ajustament amb l'objectiu de que és compleixi amb el principi d'ordinalitat i per tant, l'equilibri. Pel que fa a l'equitat vertical, s'haurien de conduir a les comunitats una proporció més gran de recursos a través d'alguns dels següents instruments: o bé incrementar l'espai fiscal de les comunitats, o incrementar la cistella d'impostos autonòmics -per tal de que permetés incrementar l'autonomia fiscal de la comunitat-, o bé incrementar les transferències de recursos del Govern central.²⁹ Però, existeixen certes limitacions que poden posar en perill la viabilitat d'aquests instruments, com el fet de que el govern central és qui té capacitat normativa en els impostos compartits pel que l'increment d'espai fiscal al que es vulgui aspirar sempre es veurà repercutit. També, el fet de que no es poden gravar impostos ja gravats per l'Estat o ens locals.

Per últim i pel que fa a l'actualització i el seguiment, el dinamisme del model ha d'anar de la mà d'un control intensiu del mateix, que garanteixi la seva adient actualització i d'aquesta manera, evitar agreujar més les deficiències del propi model degut a no revisar-lo, per exemple, tal i com ha passat.³⁰

Ara bé, aquesta proposta sempre es pot compaginar amb una reforma de la Constitució ja que aquesta aporta més conflictes que solucions al no concretar qüestions d'autonomia financera

²⁸ Colldeforns i Monés (2022, p. 35)

²⁹ Departament d'Economia i Coneixement (2015)

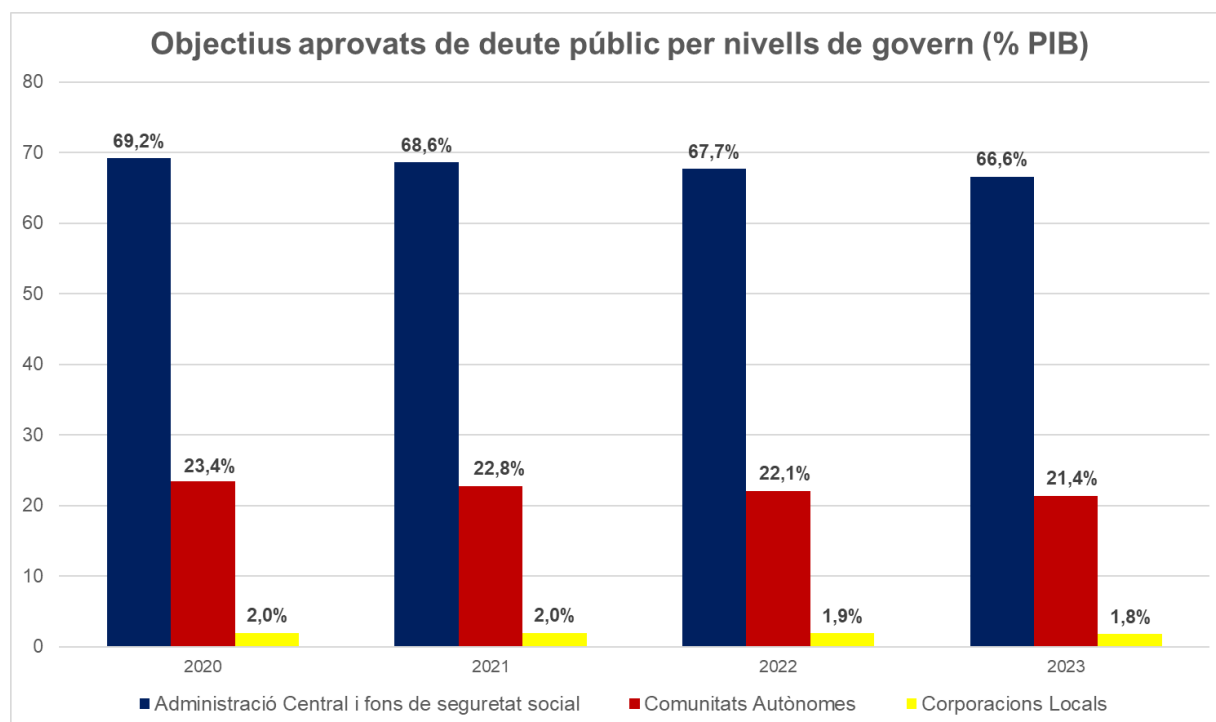
³⁰ Colldeforns i Monés (2022)

o el concepte d'equitat amb el que es basa el model. D'aquesta manera, es permetria actuar en ambdós, en una mateixa direcció, i desplegar així, un model de relacions fiscals i financeres veritablement federal.

5.2. Major contextualització

Qualsevol reforma del model de finançament autonòmic ha de tenir present el context de l'actual crisi econòmica, ja que pot afectar en la seva evolució. Avui dia, el dèficit i l'endeutament de les diferents comunitats és un tema molt conegut pels diferents graus que posseeixen entre elles, sobre tot aquelles que pateixen grans endeutaments. La ciutadania n'està al corrent pels populars discursos de governs malgastadors i poc eficients en la gestió, a més de casos de corrupció i construcció d'infraestructures totalment improductives³¹.

Però, de la mateixa manera que aquest discurs es difon, també s'hauria de fer ressò en els motius d'aquest grans endeutaments autonòmics, ja que el repartiment dels objectius de dèficit per nivells de govern imposats pel govern central (Taula 5) no s'ajusten amb l'elevat grau de protagonisme en les polítiques de despesa pública.

Taula 5. Repartiment dels nivells de dèficit per nivells de govern (2020-2023). Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

El límit de dèficit del govern central s'hauria de reduir i, incrementar el dels governs autonòmics. Cal considerar que els governs autonòmics gestionen tots els serveis corresponents a l'Estat del benestar, a excepció de les prestacions contributives de la Seguretat

³¹ Bosch (2012)

Social, els quals es caracteritzen per la seva tendència creixent, fent difícil possibles restriccions. Pel que establir límits estrictes pel dèficit autonòmic, obliga a fer disminuir la despesa en aquests serveis que són essencials pel benestar dels ciutadans.³²

Tornant al fil dels motius del gran endeutament d'algunes comunitats, una alta raó que s'hauria de divulgar és per la insuficiència de recursos històrica que pateixen algunes comunitats arran el sistema de finançament autonòmic.

5.3. Un Estat autonòmic més asimètric que l'actual ³³

Actualment, existeix una important asimetria dins de l'Estat espanyol, encapçalada pel model foral implementat al País Basc i Navarra, el qual els implica un finançament diferent respecte a la resta de comunitats. El cas de Canàries també n'és un bon exemple, amb el seu sistema especial d'imposició indirecte. Pel que un canvi de model que permetés que una comunitat autònoma pugui assolir una major autogovernança, en termes d'autonomia tributària, que altres, seria capaç de disminuir la dependència financera del govern central i visibilitzar més el cost de les despeses, fent possible un major rendiment de comptes dels polítics davant dels ciutadans o "accountability", paral·lelament de que el ciutadà pugui assumir un rol més controlador davant el polític, sempre però, defensant l'existència d'espais fiscals singulars per cada governa autonòmic per evitar que la mobilitat d'individus i factors productius tinguin implicacions negatives en els ingressos tributaris degut a diferències fiscals significatives.

5.4. Millorar la distribució dels recursos

Davant la inequitat horitzontal que genera el Fons de Suficiència Global en el model de finançament autonòmic, la Comissió d'Experts (2017) comparteix la recomanació de simplificar el model autonòmic suprimint-lo³⁴, de manera gradual, o bé suprimir el seu status quo, per tal de donar compliment l'equilibri horitzontal i l'anivellament sigui efectiu³⁵. A més, per tal d'agilitzar les liquidacions perquè no es tardi més de dos anys en saber la bestreta a compte i afinar totes les variables del model -concretament les necessitats de despesa i capacitat fiscal de les comunitats- ajudaria a enfrontar les despeses reals que concerneixen cada comunitat i a poder tenir marge de previsió de recursos. No pot ser que en ple segle XXI, un Estat d'Europa considerat desenvolupat, disposi d'un model de finançament subcentral antiquat i sense cobertura en un món globalitzat. Són molts els fenòmens que poden repercutir negativament en un model estàtic com l'actual, com els preus i els salaris que no estan pas incorporats.

³² Bosch (2018)

³³ Bosch (2018)

³⁴ De la Fuente (2012)

³⁵ Colldeforns i Monés (2022, p. 28)

El retard del pagament de les bestretes a les comunitats fa que no només s'atraci en dos anys el pagament de la transferència de l'administració central, sinó que també s'atraça en dos anys el poder palpar variacions en els ingressos si les comunitats han modificat la seva normativa tributaria. Pel que és un desincentiu per exercir la capacitat normativa. Addicionalment, les poc rellevants deduccions autonòmiques i la baixa capacitat normativa que posseeixen les comunitats, desvela la poca corresponsabilitat fiscal sobre l'IRPF. L'Alain Cuenca, director general de l'Institut d'Estudis Fiscals del Ministeri d'Hisenda d'Espanya, proposa alguns plantejaments per tal de vetllar per aquesta: com una major participació regional de la gestió -a través de la AEAT- fins a establir dos trams d'IRPF totalment diferents, sempre però que l'Estat tingui el poder de definir les bases imposables; o cedir-lo al 100% a les comunitats a canvi de que l'Estat recuperi l'IVA i els impostos especials³⁶.

Addicionalment, el nou sistema de finançament ha de comportar una distribució de recursos adequada a millorar la suficiència financera. Des del 1980, la insuficiència de recursos ha estat molt reivindicat entre les comunitats autònomes de règim comú deguda a la manera en la que es van quantificar, en el seu moment, el cost de les competències transferides, remarcant posteriorment aquesta divergència de recursos entre comunitats, que poc a poc, es va perpetuant any rere any i independentment del model de finançament autonòmic aplicat. En el cas espanyol, s'ha posat èmfasi únicament en la suficiència de recursos de manera que el tema central sigui el finançament de les despeses, denotant aquesta dependència que viuen les comunitats cap al govern central i que també, afecta negativament a les seves corresponsabilitats fiscals. Com a resultat i com ja s'ha vist, els recursos tributaris de les comunitats que juguen un paper clau en fer efectiu el finançament del volum de les seves necessitats de despesa és molt petit, i per tant, caldria que es faci via en "el reconeixement efectiu de les comunitats com a governs, establint un grau clar i cert d'autonomia sobre ingressos i despeses, en comptes d'afavorir-ne la consideració com a mares gestores d'uns recursos posats a la seva disposició"³⁷.

D'aquesta manera, milloraria la responsabilitat fiscal que els hi concerneix, tant en política d'ingrés com de despesa. Per fer-ho, els governs s'hauran d'esforçar per assegurar el sùmmum de l'eficàcia i eficiència administrativa, tant en l'obtenció dels ingressos com en l'aplicació de les despeses, pel que seria útil disposar de mecanismes rigorosos que permetin analitzar les seves despeses i com s'estan gestionant, com les "*spending review*" aplicades per l'AIREF, i aprofundir més en revisar els beneficis fiscals i lluitar contra el frau.

De fet, el ressò que s'ha fet a Espanya per incrementar els recursos a la sanitat, independentment de la seva necessitat per la pandèmia, o la importància que es dona a

³⁶ Balletbò i al. (2016, p. 9-11)

³⁷ Colldeforns i Monés (2022, p. 12)

invertir més en educació i R+D+i, ha agafat embranzida i fa que sigui pràcticament impossible evitar incidir en aquest aspecte. Pel que per millorar la suficiència financera, i de manera sostinguda, cal que s'augmentin els recursos tributaris -tot reformant de cap a peus el marc fiscal espanyol- i/o s'augmentin les transferències del govern central.

5.5. Establir tributacions mínimes en la imposició sobre la riquesa

Des de fa anys, existeix certa preocupació per les grans diferències entre comunitats de l'impost de successions i donacions (ISD). Veritablement, algunes comunitats fins i tot l'han suprimit, i d'altres només l'apliquen pels familiars propers. Pel que revertir aquesta situació és poc cèlebre ja que ha estat, i encara ho és, un discurs molt atractiu entre els votants. Però en realitat, aquesta competència fiscal extremista és molt negativa ja que indueix, inclús, a canvis de residència que conseqüentment, genera transmissions de bases fiscals dels territoris que mantenen tributs sobre la riquesa, tant de l'ISD com del Patrimoni (IP).

La proposta d'establir una tributació mínima en l'ISD i l'IP ha tingut molt de consens ja que permetria millorar les finances públiques i suavitzar la competència a la baixa³⁸. Però, tot i ser impostos que graven la riquesa i compartir molts dels problemes que presenten individualment, l'IP en té d'altres com la doble imposició sobre determinats actius. Pel que per l'ISD, es proposa introduir una simple estructura comuna formada per la base, tipus mínim, i limitar l'abast de les exempcions i/o bonificacions. Ara bé, per tal de que el tipus mínim sigui acceptat, és imprescindible reformar-lo completament. En canvi, per l'IP és més complicat, ja que al ser un impost tan poc freqüent en l'escenografia internacional, es valora la seva existència com a impost fent necessària un complet replantejament de la fiscalitat sobre la riquesa, sobretot tenint en compte els paradisos fiscals com Madrid amb poca competència fiscal.³⁹

5.6. Redefinir, simplificar i delimitar les competències en la tributació ambiental ⁴⁰

La contaminació i el canvi climàtic afecten a tothom en la mateixa mesura. El fet de que hi hagi figures tributaries que gravin assumptes ambientals, sobre tot energètics, tot i ser una font d'obtenció de recursos, sobre tot pels governs autonòmics i locals, i poder enorgullir-se de professar una política ambiental pròpia, els efectes del canvi climàtic no tenen fronteres, i els instruments fiscals i reguladors poden ser útils fins a cert punt. Pel que cal valorar si aquestes figures estan ben assignades a nivell de govern, o si més no, es coordinen amb el marc establert per la UE.

³⁸ Balletbò i al. (2016)

³⁹ Colldeforns i Monés (2022)

⁴⁰ Colldeforns i Monés (2022)

Per aquells tributs que graben les emissions finals, cal considerar que s'assignin a les administracions públiques més properes al territori, com les comunitats autònomes i ens locals, però per aquells tributs que graben productes, com els plàstics, que tenen la intenció de incidir en el consum d'aquests, caldria que s'assignessin a un nivell de govern que tingui capacitat per abraçar a més bases per tal d'evitar l'elusió fiscal.

5.7. Modificar la formulació del Fons de Garantia i incorporar un nou fons ⁴¹

Donat que els problemes de repartiment estan vinculats als fons d'ajustament, Ángel de la Fuente proposa una reforma específica basada en un nou fons d'anivellament, molt similar al Fons de Garantia, anomenat "Fons Bàsic de finançament" el qual es distingeix pel seu particular finançament: a través del 100% del tram autonòmic de l'IVA i dels impostos especials, a més d'un percentatge que l'expert situa en un 60% relatiu a la resta de recursos tributaris de les comunitats -el qual té la propietat de poder-se ajustar per fer incrementar o disminuir el grau d'anivellament-. Pel que, l'Estat no tindria cap participació en el fons.

Amb aquesta proposta, les comunitats experimentarien una major autonomia fiscal, sempre actuant de forma col·legiada però sense la intervenció de l'Estat.

Adicionalment del Fons Bàsic de finançament, es crearia un nou fons finançat únicament per l'Estat, anomenat "Fons d'Anivellament Vertical", que tindria la funció d'incrementar el grau d'anivellament de recursos rere aplicar el Fons Bàsic. La dotació d'aquest fons constaria de la partida actual de recursos que l'Estat aporta al sistema de finançament, podent-se modificar per tal d'arribar a un nivell acordat d'anivellament. Aquest, es repartiria tenint en compte la distància de cada regió a la comunitat millor finançada per habitant ajustat rere l'aplicació del Fons Bàsic.

⁴¹ Balletbò i al. (2016)

VI. CONCLUSIONS

A partir dels resultats analitzats es pot concloure que el model de finançament autonòmic vigent (2009) presenta problemes que incapaciten el seu correcte funcionament.

No és l'adequat ni el que cap comunitat autònoma de règim comú ha d'aspirar, ja que porta annexat l'arbitrarietat com a criteri, la deslleialtat com a principi moral i la opacitat com a valor transversal. A més, l'Estat espanyol, tal i com està configurat, no dona compliment als criteris del federalisme fiscal, propis dels estats descentralitzats d'arreu del món. Pel que no és sorprenent que no tingui part sana.

Tampoc aporta dinamisme a les nacions ja que no té en compte variables rellevants com els canviants fenòmens demogràfics o el nivell de preus, com si es tractés de situar les comunitats dins d'una bombolla sense que tinguin res a veure amb l'exterior, quan en realitat no és pas així: els efectes de la globalització, l'encariment de la vida, els moviments migratoris i les guerres, entre d'altres, afecten a les comunitats com a qualsevol regió del món. De manera que mirar cap a una altra banda, tal i com estan fent les autoritats responsables de fer funcionar el model, denota que no tenen mires cap a la seva ciutadania. Pel que no és un model que abrasi el dinamisme de l'economia, tampoc els habitants d'aquest país.

Adicionalment, els organismes públics que s'haurien d'encarregar del diàleg i coordinació entre governs autonòmics, com el Senat, no actuen com haurien de fer-ho, complicant encara més els conflictes competencials que ja hi ha sobre la taula entre el govern central i les comunitats.

Pel que, pel bon futur dels governs autonòmics i de l'Estat espanyol, és important posar fil a l'agulla en els arguments que presento i valorar de debò una futura reforma del model, tot i que amb la mínima voluntat d'actualitzar les variables quinquennals del model, tal i com dicta la Llei, el canvi ja seria notori.

Finalment, agrair l'acompanyament i guia amb el tema escollit a la meva tutora, Núria Bosch Roca, per acabar fent possible aquest treball, fruit de la dedicació i captivació pel sector públic català, el qual ha acabat permetent reflectir d'una manera clara i concisa la situació actual del model de finançament autonòmic.

VII. BIBLIOGRAFIA

- Balletbò, A.; De la Fuente, A.; Monés, M. A. (2016) *Elementos para un nuevo sistema de financiación de las comunidades autónomas. Discusiones y conclusiones*. S'Agaró: Fedea.
- Bassols, M.; Bosch, N.; Vilalta, M. (2010) *El model de finançament autonòmic de 2009: descripció i valoració*. 1a ed. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General d'Anàlisi i Política Econòmica. Col·lecció: Monografies. N.º 13. ISBN 978-84-393-8529-5.
- Bosch, N. (2012) *La financiación autonómica: presente y futuro*. Institut d'Economia de Barcelona. A: Papeles de economía española. N.º 133, p. 164-171. ISSN 0210-9107.
- Bosch, N. (2018) Incidència de la crisi econòmica sobre les finances de la Generalitat. Escola de l'Administració Pública de Catalunya. Generalitat de Catalunya. A: Revista Catalana de Dret Públic. Barcelona. N.º 56, p.1-18. ISSN 1885-8252.
- Bosch, N.; Vilalta, M. (2023) *Models de finançament: Una immersió ràpida*. (1a ed.) Tibidabo edicions, SA. ISBN 978-84-10013-00-1.
- Colldeforns, M.; Monés, M.A. (2022) *Apunts per a una reforma federal del sistema de finançament autonòmic*. A: *Papers de la fundació*. Fundació Rafael Campalans. Barcelona. N.º 172. ISSN 2696-7707.
- De la Fuente, A. (2012) *¿Qué reformas necesita el sistema de financiación regional?* Institut d'Anàlisis Econòmic (CSIC). A: *Papeles de economía española*. N.º 133, p. 153-163. ISSN 0210-9107.
- Departament d'Economia i Coneixement. (2015) *Anàlisi del model de finançament de les comunitats autònomes (2009-2013)*. Barcelona: Direcció General de Política i Promoció Econòmica. Generalitat de Catalunya. Col·lecció: Monografies. N.º 18.
- Garrido, C.; Sáenz, E. (2014) *Razones para plantear la supresión del Senado*. A: *Cuadernos. Fundación Manuel Giménez Abad. Estudios Parlamentarios y Estado Autonómico*. Zaragoza. N.º 7, p. 57-69. ISSN 2254-4445.
- Generalitat de Catalunya. *Competències autonòmiques*. [on line] Departament d'Economia i Hisenda. [consulta: 12 de novembre de 2023]. Disponible a: <https://economia.gencat.cat/ca/ambits-actuacio/tributs/tributs-generalitat/competencies/>

Gobierno de España. *Tributos propios autonómicos*. [on line] Ministerio de Hacienda y función pública. [consulta: 12 de noviembre de 2023]. Disponible a: <https://www.hacienda.gob.es/es-ES/Areas%20Tematicas/Financiacion%20Autonomica/Paginas/tributospropiosautonomicos.aspx>

Impostos a la baixa: qui va més lluny? La cursa entre les autonomies del PP. [en línia]. Secció d'Economia dels Informatius de TV3. Barcelona: Pilar Abril Novella, 23 de setembre de 2023. [consulta: 26 de setembre de 2023]. Disponible a: <https://www.ccma.cat/324/impostos-a-la-baixa-qui-va-mes-lluny-la-cursa-entre-les-autonomies-del-pp/noticia/3251527/>

León, S. (2015) *La financiación autonómica: claves para entender un (interminable) debate*. Madrid: Alianza. ISBN 978-84-206-9757-4.

Paluzie, E. (2012) El concert econòmic: necessitat i viabilitat. A: *Idees. Revistes de temes contemporanis*. Barcelona. Nº 34, p. 105-114. ISSN 1575-0914.

Pérez, F. (2015) *Servicios públicos, diferencias territoriales e igualdad de oportunidades*. A: Fundación BBVA. 1a ed. Bilbao. ISBN 978-84-92937-57-8.

Vilalta, M. (2010) *Federalisme fiscal: què en podem aprendre?* A: *Activitat parlamentària*. Generalitat de Catalunya. Barcelona. Nº 21, p. 23-31. ISSN 1577-7162.

Vilalta, M. (2013) *Análisis del modelo de financiación autonómica del 2009: revisión o final del ciclo*. Barcelona: Institut d'Estudis Econòmics. Vol. 2013. Nº 1-2, p. 119-167. ISSN 0210-9565.